

neen, maar geleiden gelijk nooit één onze geleiden heeft, onder het drukken of heel zijn existentie als Middelaar van den toorn Gods.

En dat onze Catechismus hier niet antisciedt, maar schriftuurlijk spreekt, ziet ge met eigen oog, zoodra ge de orakeltaal van het diepste mysterie in Phil. 2 voor u neemt. Die, in de gestalten Gods zijnde, het geen rof heeft geacht, Gods even gelijk te zijn maar heeft zich zelf vernietigd, de gestalten eens dienstknichts aangenomen hebbende, en is den menschen gelijk geworden. En als mensch in deze zelfvernietiging verschene, heeft onze Middelaar zich toen nogmaals vernederd door gehoorsaam te worden, om die gehoorsaamheid te volcinden tot in den dood aan het Kruis.

Het Kruis komt niet als een vreemde smart bij het leven van Jezus bij. Het Kruis is slechts het innerste eindpunt van den weg des lijdens, dien hij zelf door zijn menschwording intrad. Het Kruis is, als we ons zo mogen uitdrukken, het ultieme gevolg van de Vleeschwording van het Woord. Het komen van den Zone Gods tot ons geslacht moest in het eind vanzelf op het Kruis van Golgotha uitloopen.

Maar niet bij dit Kruis eerst begon dat lijden. Zijn lijden is niet het lijden van één dag, maar het lijden van heel zijn leven op aarde geweest. En dat lijden kwam op, niet uit wat menschen hem aandeed, maar uit wat hij voor ons menschen deed.

In het mysterie der Goddelijke liefde zelf, dat hij den menschen is gelijk geworden, was geen andere aardse existentie denkbaar dan een existentie in druk en zelfbenauwing, een existentie van den *Mans van Smarten*, een existentie die met het lijden één was.

Voor ons is zelfverloochening de heroïsche daad van zelfoverwinning, waardoor we geestelijk winnen aan kracht en iets van het eeuwige leven indruken. En bij ons kan dit zoo zijn, en is het zoo, omdat boven ons onze God staat, en onze zelfverloochening steeds gevolgd wordt door een onszelf terugvinden, en dan o, roovert rijk terugvinden, in onzen God.

Bij ons is de verloochening van onszelf het prijgeven van een valsche ikheid, die zich tusschen ons en onzen God had geplaatst. Dat ik wil altoos hoog en hooger, tot het zoo hoog wordt, dat het zich als een muur tusschen ons en onzen God verheft. En dan zijn we in ons ik, o, zoo rijk, maar in onzen God, o, zoo arm. Want dan is ons ik ons middenpunt geworden, en hebben we het middenpunt van ons leven, dat alleen in God zijn kan, verloren.

Bij ons is daarom de verloochening van onszelf het met volle geloofskracht neerwerpen van dien muur, die onzen God aan ons oog onthoort. En als die muur valt, dan is ons valsche ik te niet gedaan, en zien we onzen God weer, en zijn we in de genieting van zielsgemeenschap met onzen God zoo overgelukkig.

Nu kan van zelfverloochening in dien zin bij Jezus geen sprake zijn. In hem was het valsche ik nooit o, gekomen. In hem was nooit andermaal, zoo is daarom ook de goede regel bij de toelating tot den dienst des Woords.

Inderdaad wordt deze regel dan ook in onze kerken gevolgd: volgens de boven gegeven verklaring wordt in de eerste vraag van het bevestigingsformulier, het getuigenis van den persoon zelf aangaande deze inwendige roeping gevraagd; en wat den wandel aangaat, moet voor het preparatoir examen een testimonium aangaande de academische loopbaan van den examinandus aanwezig zijn, waarin in den regel ook voorkomt een zinnede als deze: „dat hij bijeen heeft gegeven“ (natuurlijk door zijn wandel) „van den ernst zijner begeerte om tot de bediening des Woords te mogen komen.“

Uit het voorgaande blijkt dus, dat ook sonder een opzettelijk onderzoek naar bovenbedoelde beweegredenen, onze kerken zich, voorover zij dit kunnen, dat is uit bejeldenis en wandel, vergewissen aangaande het al of niet aanwezig zijn eener inwendige roeping. Dit sluit echter nog de vraag niet uit, of het ook wenschelijk kan zijn, dit onderzoek eenermate uit te breiden.

Op die vraag nu meent Uwe commissie toe stemmend te moeten antwoorden. Al moet ongetwijfeld met Voeltius worden erkend, dat in genoemde eerste vraag het onderzoek naar de inwendige roeping ligt opgesloten, de mogelijkheid moet worden toegegeven, dat er personen kunnen zijn, die, door oppervlakkige lezing, dit in die vraag niet vinden. Men mag hierbij met name het oog niet sluiten voor het gevaar van formalisme, waardoor kerken, die in een vrij geregelden toestand leven, lichtelijk worden bedreigd; m. a. w. voor dit gevaar, dat sommigen zullen gaan meenen, dat, indien in uitwendigen formelen zin alles goed loopt, ook alle dingen in orde zijn; en dat dus ook, zoo iemand op uitwendig wettige wijze eene roeping ontving, dit voldoende bewijs is dat hij van Godsleven tot dezen Dienst is geroepen. Hierom scheen het Uwe commissie wenschelijk, het onderzoek naar de inwendige roeping eenermate aan te vullen.

Alleen moet men dan wel verstaan, met welke bedoeling dit geschiedt. De bedoeling kan en mag niet zijn, te onderzoeken of iemand op recht is in wat hij bejeldt, door b.v. een verslag te vragen, hoe hij er toe kwam naar den Dienst te staan enz. en dan te gaan keuren, of dit alles het rechte en ware is; dit zou zijn een willen oordeelen over het innerlijke en zou of tot niets of tot grensloos willekeur leiden. De bedoeling mag oek welzen om tot meerdere zekerheid het onderzoek naar de inwendige roeping zoodanig aan te vullen, dat het gevaar voor misverstand tot een minimum worde herleid. Uwe commissie stelt daarom voor, eene door de Classis vastgestelde vraag te doen, die met een enkel „ja“ kan worden beantwoord, daar zoo alleen alle willekeur en alle pogen om over het verborgene te oordeelen, wordt afgeden, en zoo tevens, mits de vraag duidelijk zij, de Classis in dezen al die zekerheid verkrijgt, die zij ooit kan hebben.

De questie, hoe zulk een vraag zou moeten luiden, wordt beantwoord door een onderzoek naar het wesen en de openbaringen der inwendige roeping zelf. Volgens Voeltius wordt deze gekend aan een standvastigen aandrag en begeerte om Christus in dit werk te dienen, stelen te winnen en tot Christus en de zaligheid toe te brengen, wat dan staat tegenover alle zoeken van het ambt uit vleeschelijke overwegingen. In aansluiting hieraan zou men bedoelde vraag aldus kunnen formulereen: „Is het Uwe ernstige begeerte, Christus in het Woord te dienen, en alsoo Zijne gemeente te bouwen en de eere Gods te bevorderen?“ Deze vraag zou dan zijn te stellen bij het preparatoir examen in aansluiting aan het besluit van de Arabnische Synode. Het ligt trouwens in den aard der zaak, bij het preparatoir examen, waar de candidaat zijne begeerte toont om tot den Dienst te worden toegelaten, naastomds te onderzoeken, of deze begeerte uit de rechte motieven opkomt. Ten slotte zou het wenschelijk zijn, den examinaudus van te voren kennis te

geven, dat deze vraag hem zal worden gesteld, opdat hij gelegenheid hebbe, ze van te voren te overleggen en zich op het antwoord voor te bereiden.

Het resultaat van het voorgaande wat Uwe commissie saam in het volgende voorstelt: „De Classis Bolsward der Gereformeerde Kerken, vergaderd te Bolsward den 20 November 1907, besluit:

10. Dat voortaan bij het preparatoir examen aan den examinandus de vraag zal worden gesteld: „Is het Uwe ernstige begeerte, Christus in het Woord te dienen, en alsoo Zijne gemeente te bouwen en de eere Gods te bevorderen.“

20. Dat aan deputaten ad examina wordt opgedragen, den examinandus minstens 14 dagen voor het examen mede te deelen, dat deze vraag hem zal worden gesteld.“

En hiermede, eervolde vergadering, meent Uwe commissie hare opdracht te hebben vervuld. Zij hoopt eene oplossing te hebben aan geboden, die U aannemelijk sal kunnen schijnen en, indien dit ook niet, dan althans U al die inlichtingen te hebben verstrekt, die U voor het nemen eener beslissing in deze zaak noodig zullen zijn.

Het vraagstuk, dat hier aan de orde is gesteld, is zeer zeker van hoog belang.

Dat de uitwendige (kerkelijke) roeping ook gepaard moet gaan met een inwendige roeping, is volkomen terecht door onze beste theologen vastgehouden, ook al hebben ze er steeds tegen gewaarschuwd, om die „inwendige roeping“ niet te beschouwen als een soort hoorbare stem uit den hemel, of te laten saamvallen met de bekeering. De bekeering kan de inwendige roeping niet zijn, omdat dan alle bekeerden tot het ambt zouden geroepen wesen. En de hoorbare stem uit den hemel behoort tot de bediening der woorden, die voorbij is gegaan. Volkomen terecht stelt daarom het rapport, dat die inwendige roeping, hoe moeilijk ze ook in formulering te brengen valt, in hoofdzak daaruit blijkt moet, of iemand van zijn jeugd af een werkelijke begeerte in zijn hart gevoeld heeft, om God den Heere in het ambt te dienen. Zeer zeker is die begeerte niet altijd een bewijs voor de waarachtigheid dezer roeping. Wanneer God duidelijk toont, dat de middelen en wegen om deze begeerte te vervullen, onbreken, dan ligt daarin wel een vingervijzing, dat die begeerte niet door God gewerkt is. Ze kan ook uit ons eigen hart voortkomen, en te zeker kan men daarom dus niet afgaan. Maar wanneer de innerlijke begeerte der ziel en de uiterlijke middelen overeenstemmen, dan ligt daarin zeker wel een aanwijzing voor het eigen hart, dat God de Heere tot het ambt ons geroepen heeft.

Dat op dit mystieke element nadruk wordt gelegd in dit rapport, achten we daarom een uitnemende zaak. Al is het gevaar in onze dagen niet zoo heel groot, dat jonge mannen het predikambt begeeren zullen om eer of geldgewin, toch kunnen er motieven genoeg wesen, die de studie der theologie doen kiezen, zonder dat de innerlijke roeping aanwezig is. Begeerte van de ouders, gemakkelijker om kerkelijke beurzen te krijgen enz., kunnen er toe leiden, dat een jonge man zich voor het ambt voorbereidt, om wat elk heiliger motief ontbreekt. En al is het natuurlijk mogelijk, dat op later leeftijd die heiliger aandrift nog komen kan, toch dreigt de Kerk steeds het gevaar, dat ze ambtsdragers zal krijgen, bij wie de heilige bezieling ontbreekt, en die hun ambt alleen als een broodwinning opvatten.

In hoeverre de Kerk zelve hiertegen maatregelen kan nemen, bespreken we een volgend maal.

Amsterdam, 20 Maart 1908.

Het slot van het rapport der Bolswardsche classis luidt aldus:

Inderdaad kan niet worden ontkend, dat, indien de inwendige roeping voor de rechte bediening van het Woord noodzakelijk is, de Kerk zich, voorover dit in haar vermogen is, heeft te vergewissen, dat deze inwendige roeping bij hare Dienaren aanwezig is. Het gezegde van Calvijn, dat de Kerk hiervan niet getuigen kan, strijdt hiermede niet, doch berust slechts op den algemeenen regel, dat de Kerk over het innerlijke niet oordeelt; maar deze regel wijst immers niet zagen, dat de Kerk zich van alle onderzoek naar en oordeel over geestelijke dingen onthoudt, maar sleeten, dat de Kerk hierover slechts oordeelt, voor zover zij dit kan, d. i. naar bejeldenis en wandel. Zoo geschiedt het bij de toelating tot het heilig avondmaal, zoo is daarom ook de goede regel bij de toelating tot den dienst des Woords.

Inderdaad wordt deze regel dan ook in onze kerken gevolgd: volgens de boven gegeven verklaring wordt in de eerste vraag van het bevestigingsformulier, het getuigenis van den persoon zelf aangaande deze inwendige roeping gevraagd; en wat den wandel aangaat, moet voor het preparatoir examen een testimonium aangaande de academische loopbaan van den examinandus aanwezig zijn, waarin in den regel ook voorkomt een zinnede als deze: „dat hij bijeen heeft gegeven“ (natuurlijk door zijn wandel) „van den ernst zijner begeerte om tot de bediening des Woords te mogen komen.“

Uit het voorgaande blijkt dus, dat ook sonder een opzettelijk onderzoek naar bovenbedoelde beweegredenen, onze kerken zich, voorover zij dit kunnen, dat is uit bejeldenis en wandel, vergewissen aangaande het al of niet aanwezig zijn eener inwendige roeping. Dit sluit echter nog de vraag niet uit, of het ook wenschelijk kan zijn, dit onderzoek eenermate uit te breiden.

Op die vraag nu meent Uwe commissie toe stemmend te moeten antwoorden. Al moet ongetwijfeld met Voeltius worden erkend, dat in genoemde eerste vraag het onderzoek naar de inwendige roeping ligt opgesloten, de mogelijkheid moet worden toegegeven, dat er personen kunnen zijn, die, door oppervlakkige lezing, dit in die vraag niet vinden. Men mag hierbij met name het oog niet sluiten voor het gevaar van formalisme, waardoor kerken, die in een vrij geregelden toestand leven, lichtelijk worden bedreigd; m. a. w. voor dit gevaar, dat sommigen zullen gaan meenen, dat, indien in uitwendigen formelen zin alles goed loopt, ook alle dingen in orde zijn; en dat dus ook, zoo iemand op uitwendig wettige wijze eene roeping ontving, dit voldoende bewijs is dat hij van Godsleven tot dezen Dienst is geroepen. Hierom scheen het Uwe commissie wenschelijk, het onderzoek naar de inwendige roeping eenermate aan te vullen.

Alleen moet men dan wel verstaan, met welke bedoeling dit geschiedt. De bedoeling kan en mag niet zijn, te onderzoeken of iemand op recht is in wat hij bejeldt, door b.v. een verslag te vragen, hoe hij er toe kwam naar den Dienst te staan enz. en dan te gaan keuren, of dit alles het rechte en ware is; dit zou zijn een willen oordeelen over het innerlijke en zou of tot niets of tot grensloos willekeur leiden. De bedoeling mag oek welzen om tot meerdere zekerheid het onderzoek naar de inwendige roeping zoodanig aan te vullen, dat het gevaar voor misverstand tot een minimum worde herleid. Uwe commissie stelt daarom voor, eene door de Classis vastgestelde vraag te doen, die met een enkel „ja“ kan worden beantwoord, daar zoo alleen alle willekeur en alle pogen om over het verborgene te oordeelen, wordt afgeden, en zoo tevens, mits de vraag duidelijk zij, de Classis in dezen al die zekerheid verkrijgt, die zij ooit kan hebben.

De questie, hoe zulk een vraag zou moeten luiden, wordt beantwoord door een onderzoek naar het wesen en de openbaringen der inwendige roeping zelf. Volgens Voeltius wordt deze gekend aan een standvastigen aandrag en begeerte om Christus in dit werk te dienen, stelen te winnen en tot Christus en de zaligheid toe te brengen, wat dan staat tegenover alle zoeken van het ambt uit vleeschelijke overwegingen. In aansluiting hieraan zou men bedoelde vraag aldus kunnen formulereen: „Is het Uwe ernstige begeerte, Christus in het Woord te dienen, en alsoo Zijne gemeente te bouwen en de eere Gods te bevorderen?“ Deze vraag zou dan zijn te stellen bij het preparatoir examen in aansluiting aan het besluit van de Arabnische Synode. Het ligt trouwens in den aard der zaak, bij het preparatoir examen, waar de candidaat zijne begeerte toont om tot den Dienst te worden toegelaten, naastomds te onderzoeken, of deze begeerte uit de rechte motieven opkomt. Ten slotte zou het wenschelijk zijn, den examinaudus van te voren kennis te

geven, dat deze vraag hem zal worden gesteld, opdat hij gelegenheid hebbe, ze van te voren te overleggen en zich op het antwoord voor te bereiden.

Het resultaat van het voorgaande wat Uwe commissie saam in het volgende voorstelt: „De Classis Bolsward der Gereformeerde Kerken, vergaderd te Bolsward den 20 November 1907, besluit:

10. Dat voortaan bij het preparatoir examen aan den examinandus de vraag zal worden gesteld: „Is het Uwe ernstige begeerte, Christus in het Woord te dienen, en alsoo Zijne gemeente te bouwen en de eere Gods te bevorderen.“

20. Dat aan deputaten ad examina wordt opgedragen, den examinandus minstens 14 dagen voor het examen mede te deelen, dat deze vraag hem zal worden gesteld.“

En hiermede, eervolde vergadering, meent Uwe commissie hare opdracht te hebben vervuld. Zij hoopt eene oplossing te hebben aan geboden, die U aannemelijk sal kunnen schijnen en, indien dit ook niet, dan althans U al die inlichtingen te hebben verstrekt, die U voor het nemen eener beslissing in deze zaak noodig zullen zijn.

Het vraagstuk, dat hier aan de orde is gesteld, is zeer zeker van hoog belang.

Dat de uitwendige (kerkelijke) roeping ook gepaard moet gaan met een inwendige roeping, is volkomen terecht door onze beste theologen vastgehouden, ook al hebben ze er steeds tegen gewaarschuwd, om die „inwendige roeping“ niet te beschouwen als een soort hoorbare stem uit den hemel, of te laten saamvallen met de bekeering. De bekeering kan de inwendige roeping niet zijn, omdat dan alle bekeerden tot het ambt zouden geroepen wesen. En de hoorbare stem uit den hemel behoort tot de bediening der woorden, die voorbij is gegaan. Volkomen terecht stelt daarom het rapport, dat die inwendige roeping, hoe moeilijk ze ook in formulering te brengen valt, in hoofdzak daaruit blijkt moet, of iemand van zijn jeugd af een werkelijke begeerte in zijn hart gevoeld heeft, om God den Heere in het ambt te dienen. Zeer zeker is die begeerte niet altijd een bewijs voor de waarachtigheid dezer roeping. Wanneer God duidelijk toont, dat de middelen en wegen om deze begeerte te vervullen, onbreken, dan ligt daarin wel een vingervijzing, dat die begeerte niet door God gewerkt is. Ze kan ook uit ons eigen hart voortkomen, en te zeker kan men daarom dus niet afgaan. Maar wanneer de innerlijke begeerte der ziel en de uiterlijke middelen overeenstemmen, dan ligt daarin zeker wel een aanwijzing voor het eigen hart, dat God de Heere tot het ambt ons geroepen heeft.

Dat op dit mystieke element nadruk wordt gelegd in dit rapport, achten we daarom een uitnemende zaak. Al is het gevaar in onze dagen niet zoo heel groot, dat jonge mannen het predikambt begeeren zullen om eer of geldgewin, toch kunnen er motieven genoeg wesen, die de studie der theologie doen kiezen, zonder dat de innerlijke roeping aanwezig is. Begeerte van de ouders, gemakkelijker om kerkelijke beurzen te krijgen enz., kunnen er toe leiden, dat een jonge man zich voor het ambt voorbereidt, om wat elk heiliger motief ontbreekt. En al is het natuurlijk mogelijk, dat op later leeftijd die heiliger aandrift nog komen kan, toch dreigt de Kerk steeds het gevaar, dat ze ambtsdragers zal krijgen, bij wie de heilige bezieling ontbreekt, en die hun ambt alleen als een broodwinning opvatten.

In hoeverre de Kerk zelve hiertegen maatregelen kan nemen, bespreken we een volgend maal.

Artikel XXXVI.

VII (Slot).

De uiteenzetting, van wat onze vaders met Artikel XXXVI bedoeld hebben, is hiermede ten einde gebracht.

Waarschijnlijk hebben de Gereformeerde Kerk en Hollandia gewacht, totdat we aan het einde onzer bespreking waren, voordat ze ons antwoord gaven op de door ons gestelde vraag, of ze metterdaad met de opvatting onzer vaders het eens zijn?

Mogen we thans in bescheidenheid op een antwoord aandringen?

Is onze historische voorstelling onjuist, dan zal het zeker niet veel moeite kosten, dit met historische actestukken aan te toonen. Kan men dit niet, blijkt daaruit, dat onze voorstelling wel juist was, dan dient ook klare wijn te worden geschonken, of men de Overheidszaak zóó opvat, als onze vaders dit gedaan hebben en Artikel XXXVI in dien zin handhaven wil.

Zoo ja, dan hebben we volen eerbied voor hun critiek op onze „afwijzing“ van het standpunt onzer vaders. Zij zijn dan de „getrouwden“, wij de „afgeweken“. En al schijnt het ons ondenkbaar, dat de historie zich ooit repeteeren zou en de Overheid in ons land terug zou keeren, tot wat onherroepelijk tot het verleden behoort, het eerasualt weigert men niet aan de garde „qui meurt, mais ne se rend pas.“

Erkent men echter, dat deze repristinatie een onmogelijkheid is; oordeelt men, dat de verhoudingen in het volksleven zoo geheel gewijzigd zijn, dat aan zulk een Overheidsroeping niet meer te denken valt; wil men een geheel andere oplossing van dit vraagstuk voor onzen tijd, laat men dan ook het verwijt van „ontrouw“ niet langer tegen ons inbrengen en zich-zelf voorstellen als de eenigen, die nog trouw aan het standpunt onzer vaders zijn.

Of op den duur Artikel XXXVI niet zal gewijzigd moeten worden om nog klaarder uit te drukken, wat de roeping der Overheid tegenover de Kerk is, is een vraag, die aan de toekomst kan worden overgelaten. Wat we ten slotte alleen nog wilden duidelijk maken, is, waarom dit Artikel, mits losgehaakt van de opvatting onzer vaders, metterdaad een roeping der Overheid uitspreekt, waarmede ook wij nog van harte instemmen.

Artikel XXXVI onzer Bejeldenis is ontstaan door de worsteling met het Anabaptisme. Dat Anabaptisme met zijn zondig dualisme maakte een absolute scheiding tusschen natuur en genade, tusschen het wereldlijke en het geestelijke, tusschen de Overheid en de Kerk. De Overheid was een wereldsche instelling, die, gelijk al wat tot de wereld behoorde, in het booze lag. Een goed christen mocht met de Overheid niets te maken hebben en zelfs geen Overheidsambt bekleeden. Met de Kerk had de Overheid zich dan ook niet in telaten; de taak der Overheid tegenover de Kerk was bloot negatief; de Overheid had ten opzichte van de Kerk niets te doen.

Daartegenover wordt nu in Artikel XXXVI beleden, voor eerst, dat de Overheid niet een menscheijk instituut is, maar door God is ingesteld; dat de Overheid al haar macht en gezag aan God ontleent en Gods Dienaresse is. En in de tweede plaats, dat de Overheid, omdat ze Gods Dienaresse op aarde is, wel degelijk een positieve taak heeft tegenover de Kerk, omdat ze de Kerk als instelling van Christus met eerbied en liefde te bejegenen, te beschermen en te handhaven heeft.

De Kerk van Christus schuilt toch niet alleen in het geestelijke, maar heeft ook een zichtbaren bestaansvorm, ze treedt op in het volksleven, ze heeft een eigen organisatie in de maatschappij, ze houdt publieke godsdiensten, ze heeft haar eigen bezittingen. Vandaar dat de Kerk wel met de Overheid in aanraking moet komen. De Overheid heeft toch de rechtsorde te handhaven, ze heeft voor de publieke veiligheid te zorgen, ze heeft de pestas architectonica om de verschillende rechtsverhoudingen te regelen. Ze heeft dit te doen voor het huwelijk, het gezin, de school, den arbeid, enz., en ze heeft dat ook te doen ten opzichte van de Kerk.

De Overheid heeft dat te doen door het publiek recht der Kerk te erkennen; ze mag in haar wetgeving de Kerk niet dwingen zich als een gewoon menscheijke vereeniging aan te dienen; ze mag de Kerk niet onderwerpen aan een juk, dat haar niet voegt. Zal de Kerk, als instelling van Christus, zich vrij en onbelemmerd in het volksleven kunnen ontwikkelen, dan moet de Overheid de Kerk in de eigenaardigheid van haar bestaanswijze eeren. Dat is de goddelijke roeping der Overheid tegenover de Kerk. En wat thans in Frankrijk geschiedt, waar de Overheid de Kerk dwingt wil zich als cultureele vereeniging aan te dienen, haar beroof van haar wettig goed, en haar verzoet en onderdrukt, is lijnrecht in strijd met wat naar Gods Woord de Overheid voor de Kerk schuldig is te doen.

Van een absolute scheiding tusschen Overheid en Kerk, zooals vroeger het anabaptisme dit wilde, en gelijk dit thans door het radicale gedreven wordt, willen ook wij daarom niets weten. Want zulk een scheiding komt feitelijk neer op een onderdrukken van de Kerk. Als Gods dienaresse heeft de Overheid de roeping, de Kerk juist te beschermen, haar te erkennen en voor haar veiligheid te waken. Mids deze bescherming altoos diene om de Kerk in haar zelfstandigheid en eigenaardigheid te handhaven, en nooit een middel worde, om de Kerk door die bescherming toch weer van de Overheid afhankelijk te maken, en aan haar wil te onderwerpen. Hoe vollediger de Overheid de zelfstandigheid der Kerk erkent, hoe beter ze voor de Kerk zorgt.

In dien zin opgevat, hebben we tegen Artikel XXXVI niet alleen geen bezwaar, maar beamen we het zelfs van harte. Met onze vaders veroordeelen we daarin het wederdoopersche standpunt, en met hen bejeldenis, dat de Overheid wel een roeping heeft tegenover de Kerk, namelijk de roeping om de Kerk te beschermen.

Alleen we verschillen van onze vaders in de manier en wijze, waarop die bescherming moet plaats vinden. We gelooven niet, dat de Overheid naar Gods Woord nog het *ius reformandi* heeft en de Kerk tot reformatie moet brengen. We gelooven niet, dat de Overheid het Koninkrijk van Christus heeft te bevorderen door de Kerk van Rome ten gronde te richten en de paapche superstitien te verbieden. We gelooven niet, dat de Overheid bij plakaten heeft te gelasten, dat overal het zuivere evangelie zal worden gepredikt, en alle verkondigers van valsche leerding in de publieke Kerk heeft af te zetten. We gelooven niet, dat de Overheid geroepen is, één Kerk als de ware te erkennen en door rechtstreekschen of zijdelingschen dwang hare onderdanen heeft te dwingen zich bij die Kerk te voegen of straffe van anders hun publieke rechten te verliezen en als „houthackers en waterputters“ te worden behandeld. We gelooven niet, dat dit de wille Gods is, omdat de Schrift onder de Nieuw-testamenteische bediening die roeping aan de Overheid niet toekent en omdat de ervaring van eeuwen geleerd heeft, dat deze schijnbare bescherming altijd uitloopt op een knoeking van de Kerk onder de Overheid. Slechts één voorbeeld moge dit aantoonen.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zovoel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet door de Synodes der Overheid.

Onze vaders waren eenparig van oordeel, dat tot de taak der Overheid ook behoorde om de synodes der Kerk mede saam te roepen en daar zekere leiding te geven. In de Westminstersche Confessie staat met zovoel woorden, dat de Overheid, ten einde voor de zuiverheid der religie te waken, „macht heeft synodes saam te roepen, op die Synodes tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat al wat op die Synodes verhandeld wordt, overeenstemt met den wille Gods.“ (Cap. XXIII § 3). Eenig bewijs voor zulk een roeping der Overheid uit de Schrift is nooit geleverd en zeker ook niet door de Synodes der Overheid.

practijk geleid heeft, weet men uit de historie onzer vaderlandsche Kerk. Na 1619 kon geen generale Synode meer saamkomen, hoe broodnoodig dit ook was om de ketterij tegen te gaan, aangezien de Overheid het niet wilde. Zoo blijkt, hoe die overheid bescherming, gelijk onze vaders die opvatten, tot onherstelbare schade voor de Kerk is geweest. Ze heeft de Kerk steeds aan banden gelegd. Heel de historie onzer Kerk is één lange lijdensgeschiedenis geweest, waarvoor als opschrift kon staan: wat de overheid bescherming de Kerk aan geestelijke schade is komen te staan.

Onze vaders zelf hebben dat ook wel gevoeld. Zoodra de Overheid van haar macht weer gebruik maakte, en in de rechten der Kerk ingreep, wisten ze beslist en fier genoeg voor de zelfstandigheid der Kerk op te komen. En als de Overheid zich dan bij die inmenging telkens beriep op het Oude Testament en op de macht die Calvijn te Genève aan de Overheid in kerkelijke zaken had toegekend, en daarmede schijnbaar als handhaafder van het eentschriftuurlijke en echt-Calvinistische beginsel optrad, dan gingen onze vaders daarvoor niet uit den weg, maar wisten ze met klem van redenen de Overheid wel duidelijk te maken, dat het Oude Testament hier geen regel kan zijn, en dat in de Kerk niet de Overheid, maar alleen Christus als Koning te zeggen had.

Zoo worstelden feitelijk bij onze vaders zelf deze twee beginselen tegen elkander, die, hoe ze ook getracht hebben die beide te verzoeken, metterdaad onverzoeklijk zijn. Het juist reformandi kenden ze aan de Overheid toe, en zoolang de Overheid daarvan gebruik maakte om paapche priesters te ontslaan uit den dienst der Kerk en daarvoor in de plaats Gereformeerde predikanten aan te stellen, juichten ze dit toe. Maar als dezelfde Overheid, formeel met hetzelfde recht, Gereformeerde predikanten afzette en ze door Arminiaansche vervangde, dan heidden dezelfde vaders stande, niet, dat de Overheid een verkeerd gebruik maakte van haar macht, maar dat de Overheid geen recht had om predikanten aan te stellen of af te zetten, want dat dit alleen aan de Kerk zelve toekam.

Geleerd door de les der historie, handhaven we het echt Gereformerd beginsel, wijl aan de Schrift ontleend, van de zelfstandigheid en vrijheid der Kerk. Dat is voor ons de absolute maatstaf, waarnaar alle bescherming der Overheid moet beoordeeld worden. En elke bescherming, hulp of steun der Overheid, die hoe of op wat manier ook, aan de vrijheid der Kerk zou te kort doen, wijzen we daarom onverbiddelijk af. Voor ons is de vrijheid en zelfstandigheid der Kerk het eerste en het hoogste goed, en de bescherming der Overheid mag nooit anders dienen, dan om de Kerk bij die vrijheid te bewaren en te handhaven.

In dien zin bejeldenis ook wij, dat de Overheid de hand heeft te houden of te handhaven heeft den heiligen Kerkdienst, het Koninkrijk van Christus heeft te bevorderen en het Evangelie overal heeft te doen prediken. Al zouden we tot wering van misverstand wellicht andere woorden hebben gekozen en althans beslister oog hebben willen uitdrukken, dat de Overheid hierbij nooit inbreuk mag maken op de vrijheid der Kerk, toch kunnen ze, mits in Schriftuurlijken zin verstaan, voor ons geen bezwaar opleveren. De Overheid heeft metterdaad den Kerkdienst te beschermen, en ze doet dat ook thans nog door al wat dien dienst storen of verhinderen kan, bij de wet te verbieden en te straffen. Ze heeft het Koninkrijk van Christus te doen bevorderen, door de prediking van het Evangelie ongestoord en onverlet te laten voortgaan. En ze heeft overal het Evangelie te doen prediken, niet door zelf de predikers aan te stellen, wat naar Gods Woord en de Bejeldenis haar niet toekomt, maar door overal, waar die prediking nog niet plaats vindt, zooals in onze kolonien, de zending te beschermen, te steunen en te helpen. Een Overheid, die moeiken sticht voor de Mohamedanen, maar aan de zendingen der Christelijke Kerk slechts hoede vergunt het Evangelie te prediken onder de heidenen, doet juist het omgekeerde van wat de Christelijke Overheid naar Artikel XXXVI schuldig is te doen.

Natuurlijk is met deze enkele aanduidingen volstrekt niet de gehele taak des Overheids tegenover de Kerk volledig uitgedrukt; maar we wilden door deze enkele voorbeelden althans duidelijk maken, waarom en in welken zin we Artikel XXXVI, zooals het thans luidt, meenen te kunnen handhaven.

En indien ten slotte het verwijt ons treffen moet, dat we bij die opvatting van Artikel XXXVI ten deele ontrouw zijn geworden aan wat onze vaders onder de roeping der Overheid hebben verstaan, dan sta daar tegenover, dat we van de erfenis, die ze ons nalaten, het heiligste en kostbaarste hebben bewaard, den strijd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de Kerk, om alleen Christus als haar Koning te dienen.

Leestafel.

1. H. S. S. KUYPER. Een half jaar in Amerika, D. A. DAAMEN.

Mrx. KUYPER is een half jaar in Amerika geweest. Ze was daar de gast van Mrs. CAROLINE ATWATER, de Amerikaanse schrijfster, die zij, toot deze in 1900 ons land besocht, behulpzaam is geweest bij het maken van studies voor een historischen roman. Van dien roman heeft zij onder den titel: „De Lieve van ons Vorstenhuis“, in het *Standaard* serileetion, een vertaling geleverd.

In het tijdschrift „Timotheus“ heeft Mr. KUYPER haar reisindrukken in „Brieven uit Amerika“ beschreven.

Haar Een half jaar in Amerika, D. A. Daamen. Werkte en reer ve brieven, en bevat Kerkelijk leven in schrift“ een plaats Dit alles ligt i oogpunt, kenrig u van 447 bladzijde De uitgever DA Had ik reeds v toen ze in „Timotheus“, nu ik ze heeft de herlesing?

Het is toch m gelukt, ons een Amerika, wat zij materialistische, aanduidt.

„Het Amerika van Longfellow, Roosevelt's Amer.“ Het boek is alle-prettig.

Mr. Kuyper en dingge goed aardig te zegen.

Het aantrekkel meest in leers, en verlaat in zez.

Maar wat het bijzonder belang in-subjectief is.

Telkens vernem alles nu vromd.

Schier geen bl ringsoordel.

En dat geeft aa zijn warmte, zij l van de persoonlijk Ge ziet er ni b zich afspiegelt in / hollandische Calvin Laas mijen pn „In de 8-10 pl dikanter van alle Ik hoor er een seer ware en mo gloeiende termen veremigen en verb zooveel nadar tot het slot dient hi / mining toot, dat is nog niet zijn op Dat die het toot soo veel god doe

Daar is een de gras schullen. In / ziet men eerst k schillen over 't ho

Het is goed, ma werk zijn, maar v doet den ouderdie God bevolen heb bewaken" (p. 208 Tot zoover Mr. Deze is dergelij belangwekkend, o de wijze waarop / reageren in een l onder meer, beho ongeoorloofde van en bij het plicht den bij het begins

En hier kom nog uitlatingen welke het boek, omdat / in mijn geest en formeerd boek.

Ware ik „moder over dien „adler / zeezter verontwaar een paar krachtig van de „in engh of 200 iets, het be Na ik echter nu is een der addrs, / op p. 208, mijn daarin verwoeteh stuk van Geloofen

Nog een pass aan deze waarde gaat; ook niet het „Sommige kerke naar door ze ach Maar als 't koor o soms een gehele 't gordijn:“ niist gezag heen en w Velen zouden d. Moet je kunnen. Zij verstaat die malle van het op weer wiegelen van zich voor haar amot den“, die zij echte niet, en welk in d en veuten met d dan zoo contraa

Zeker, van de d dingen te willen / wereld voor zich / toot in deze gav schrijven, ontbakt geve hij zijn sch in Amerika dan o gode eigenschap verlenen.

Dit joogte we mij voor het best. Haar gelezen heb.

Een boek van van Ient.

Een aansnait be. Een boek dat / zuiver-christelijke l

9. J. C. SIKKI Amsterdam. Het Leerschrift over Joh dam. H. A. VAN I Derg leerschrift in de Raamker t Maart 1908, a bediening.

Da. H. SCHOT voor het *Geleuk* HORMEMAKER'S 40 ouderwetsche gem met een in'treepret uitbreiden tot gele

Toch zijn er ge wenschelijk zou w meenteleden dan maakten.

Wenschelijk voe En onder die preeken behoort te kondigen preek „Bij machtiger predikers kunnen held van 't ooget brengen.“